

AFRIKAI VADÁSZTAPLÓK

ULRICH SEIDL: SZAFARI // SCHREIBER ANDRÁS

EGY NEMES VAD ÉPPÚGY LEVADÁSZHATÓ, MINT A FEKETE FÉRFITEST. AFRIKA-FILMJEIBEN AZ OSZTRÁK RENDEZŐ AZ EURÓPAI NYÁRSPOLGÁR OSTOBA NEOKOLONIALISTA FELSŐBBRENDŰSÉG-TUDATÁT KAPJA LENCSEVÉGRE.

Mennyibe kerül egy impala, egy gnú vagy egy zebra? Na és egy gyűrűsfarkú víziantilop? A namíbiai Leopard Lodge szafari kínálatában ez utóbbi a „sztár”: majdnem 2000 eurót kóstál a hobbivadásznak, ha el akar ejteni egyet. A részletes árlista megtalálható a windhoek-i ranch honlapján, de Ulrich Seidl dokumentumfilmjében az – a 2014-es *A pincéből* ismerős – Ellinger házaspár böngészi a szafari brosúráját, miután bekenték vadhúson is hizlalt testüket napolajjal. Kegyetlen kontraszt: a szépséges állatok kevésbé esztétikus élőlények prédájává lesznek, akik egy tágas szuterénben addig bámulják a nagy vadászat emlékére készített trófeákat, amíg meg nem eszi azokat a moly.

A *pincéhez* hasonlóan a *Szafari* is a birtoklási vágy és a hatalmi mánia dokumentuma, mindkettő ungemütlich szociohorror. Sőt. A *Szafari* hosszú és részletes jelenetei a zsákmányok megnyúzásáról és kibelezéséről lekörözik a legvéresebb splattereket is. Seidl a rá jellemző távolságtartó stílusban dörgöli az orrunk alá, hogy a vadászat mennyire kíméletlen időtöltés, főleg, ha – legalábbis a tehetős fehéreknek kínált szafarikon – elveszti eredeti, élelemszerzési funkcióját és gyilkos sporttá, trófeagyűjtő-szenvedéllyé alacsonyodik. Seidl messzire kerüli a romantikus kolonialista képzelgéseket, ez nem a *Távol Afrikától* (Sidney Pollack, 1985) naiv meséje a vendégségbe érkezett, azt meghálálni igyekvő, a természet szépségére rácsodálkozó, a vadászatot is méltó és igazságos küz-

delemlként megélő nemes lelkekről. Itt nem is arisztokraták a szereplők, hanem osztrák és német középosztálybeliek, bár némelyek úgy beszélnek a gyilkos hobbiról, mintha az még mindig úri időtöltés lenne. Az Eichinger család tagjai például számos érvet sorakoztatnak fel, miért hasznos – fals vadgazdálkodási és helyi nemzetgazdasági szempontokat felsorakoztatva –, hogy kilövik az állatokat. De miközben kerülnék a „gyilkolás” vagy „ölés” szavakat, mondván, azok mészárlássá degradálnák a sportot, az állatokat folyamatosan eltárgyasítják kismonológjaikban. A préda az egyszerűen csak „Stück”, azaz „darab”.

„A természet szépségére rácsodálkozó nemes lelkek”
(Ulrich Seidl: Szafari)

ŐK ÉS MI

A (munka)darabokon persze már a helyi feketék dolgoznak, mert az embert próbáló munka. Egy zebra vagy zsiráf megnyúzása, utóbbi nyakcsigolyájának elfűrészelése izzasztó és vérben tocsogó feladat – rációval arra az „úrasszonyi” kijelentésre, hogy a vadászatnak bármi köze lenne a mészárszékhez. Persze a belek bugyborékoló kibuggyanását a nagy fehér vadászok nem is nézik végig, megelégednek a gyilkos lövés utáni örömkönnnyekkel, no meg az élmény csúcspontjának számító fotózkodással. „Úgy pózolsz, akár Atlasz!” – kiált fel csodálattal az asszony, ahogy férje a fénykép kedvéért vál-

lára emeli a hosszas haláltusát követően kimúlt zsiráf mázsás nyakát. Agónia és extázis. Zeniten a fehér büszkeség.

No meg a felsőbbrendűség-tudat. A hobbivadászok észre sem veszik magukon, hogy miközben arról beszélnek, mennyire nincs gondjuk az őket kiszolgáló afrikai őslakosokkal, finom distinkcióikkal épp azt sugallják, mennyivel többre tartják magukat náluk. A ranch tulajdonosai el is kanyarodnak egy gondolat erejéig a vadásztától, amikor Namíbia fekete kormányát kritizálva megjegyzik: ha szóba merik hozni a nyilvánvaló különbségeket, akkor rövest rasszistának bélyegzik őket. Mert például a feketék azért is futnak gyorsabban, mivel erősebb a vázizomzatuk és hosszabb a sarokcsontjuk. Gyorsabban futnak, ez tény. „Már ha akarnak” – jegyzi meg Frau Neemann.

Az előítéletekből is táplálkozó, hol finoman, hol durvábban érzékeltetett neokolonialista zsarnokság egy másik, Seidl rendezte Afrika-mozi, a *Paradise: Love – Szerelmet a feketepiacról* (2012) témája is. Mert a sarokcsontján kívül mije hosszabb még egy afrikai férfinak, amiért európai nők tömege hajlandó fizetni?! A *Szafariban* ugyanaz az ön-elégült önáltatás köszön vissza, mint a kenyai szexturizmus kíméletlenül groteszk opusában. A testi szerelmet kisebb-nagyobb ajándékokkal viszonzó sugarmami észre sem veszi, hogy a vele háló férfiak áruba bocsátották magukat, ahogy a hobbivadászok is meg-

vannak győződve arról, hogy tevékenységüknek köze sincs a kizsákmányoláshoz. Seidl szereplői mindkét opusban a hétköznapi rasszizmusban áztatott, ám önmenetegető imperialista gondolkodás rajbai – ahogy az a posztkolonializmust érintő mozik fehér figuráira egyébként is jellemző (például Laurent Cantet: *Asszonyok paradicsoma*, 2005; Claire Denis: *Chocolat*, 1988, *White Material*, 2009).

AFRIKA: ELADÓ

A *Szerelmet a feketepiacról* és a *Szafari* nem korlátozódik az osztrák – esetleg: a germán – néplélekre. A hatalmi pozíció alapuló áruszemlélet általános jelenség a harmadik világban: pénzért bármit. Sok pénzért még többet. Persze Seidlnél nincsenek véres gyémántok vagy törzsi háborúkat gazdasági haszonszerzés reményében eldöntő hadi támogatások – ilyesmikhez képest a szexturizmus és a szafari ártatlan szórakozásnak tűnik. Csakhogy ne legyenek illúzióink: aki képes a szexért fizetni, az képes lenne azért is, hogy vágyának tárgya addig szolgálja, amíg rá nem un; aki pénzért ritka állatfajokat gyilkol, az, ha tehetné, egy emberi tetem felett is örömtáncot lejtene, boldogan ecsetelve, mennyire „fontos lövés” volt ez az életében. Már rég nem az erkölcs, hanem a jogszabályi környezet határozza meg, mi számít tabunak.

„Lenyűgözik a dimenziók”

(Ulrich Seidl: Szerellem a feketepiacról)

A *Szafariban* Seidl tőkélyre fejlesztette a *pincéből* is ismerős „szembenézős” technikát,

azaz hogy a filmben nem megszólaló szereplők pár másodpercig csendben a kamerába tekintenek. A *Szafariban* az afrikaiak nem beszélnek, csak asz-szisztálnak a vadászathoz, megnyűzzák a prédát – és szenttelenül, beletörődően vagy épp vádlón néznek a szemünkbe. Hol egy – a padlótól a mennyezetig – tróféakkal kidekorált fal előtt állva (mintegy szolidaritást vállalva a beszélni eleve képtelen állatokkal), hol saját szegényes otthonaikban, padon ücsörögve, állatsontokról szopogatva a maradék húst. Beszélő fejek helyett beszédes tekintetek. A hangos és áll-szent fehér vadászfilozófiával szemben Afrika néma realitása áll. A kizsákmányoltaknak és kiárusítottaknak nincs szükségük hangra – a neokolonialisták hazudhatnak önmaguknak és a kamerának, de a feketék nem élnek a romantikus illúziók és az önbecsapás luxusával.

Ezek azok a jelenetek, ahol rádöbbenünk, Seidl nem kizárólag a sportvadászat, hanem legalább annyira a neo- vagy posztkolonialista kizsákmányolás ellenében forgatta dokumentumfilmjét. Afrika az a hely, ahol a fehérek kiélhetik – jelen esetben: destruktív – vágyaikat. Rádásul olcsóbban számítják a tróféákat – Tirolban például egy zergéért 1000 és 2500 euró között kell fizetni, de a ritkább gímszarvasért akár 9600-at is elkérnek, ehhez képes 1400 euró egy zsiráfért igazán potom összeg. Igaz, a vadászfantáziák végte-lenek: Eichingeréknél például az apa leopárdra hajt, a fia élete álma pedig egy elefánt elejtése, mert lenyűgözik a dimenziók.

A *Szafarit* köd borította osztrák tájban megszólaló vadászkiáltások keretezi. Elérkezett az idény, de a nagy fehér vadász kinőtte a szűkös tiroli vadászmezőket, rádásul az európai vadgazdálkodási és vadászati szabályok sokkal szigorúbbak, no meg sűrű az erdő, hegyek vannak és hűvös – tehát irány a savanna! Egyeseknek Afrika a lehetőségek földje.

SZAFARI (Safari) – osztrák, 2016. Rendezte: **Ulrich Seidl**. Írta: **Veronika Franz, Ulrich Seidl**. Gyártó: **Ulrich Seidl Film Produktion GmbH**. Forgalmazó: **Cirko Film. Feliratos**. 91 perc.

